

ΤΟΥ **Χαράλαμπου Τσαρτανίδη**

Αν ζούσε ο...

ΧΕΝΡΙ ΚΙΣΙΝΓΚΕΡ

Ο Χένρι Κίσιγκκερ απεβίωσε πρόσφατα στις 23 Νοεμβρίου 2023 σε ηλικία 100 ετών. Στο επίκεντρο της σκέψης του βρισκόταν πάντα ο πολιτικός ρεαλισμός, σύμφωνα με τον οποίο τα κράτη είναι οι βασικοί δρώντες στη διεθνή σκηνή και η εξωτερική πολιτική τους καθορίζεται πρωταρχικά από το εθνικό συμφέρον. Η απόκτηση ισχύος είναι το κύριο μέσο για τη διατήρηση της διεθνούς σταθερότητας. Η σταθερότητα αυτή θα πρέπει να βασίζεται στην ισορροπία δυνάμεων, ενώ η έμφαση σε ηθικές αρχές και ιδεαλιστικές προσεγγίσεις δεν μπορεί να αποτελεί προτεραιότητα της εξωτερικής πολιτικής. Ο Κίσιγκκερ έδινε μεγάλη σημασία στην ιστορία και τα διδάγματα της και υπογράμιζε τη σημασία των ηγετών που θα πρέπει να βασίζεται στη προσωπική τους ακεραιότητα, τη διορατικότητα και την ικανότητά τους να προσαρμόζονται σε ραγδαία μεταβαλλόμενες συνθήκες, σε αντίθεση με τους νεορεαλιστές που δίνουν έμφαση στη δομή του διεθνούς συστήματος και την αναρχία που το χαρακτηρίζει.

Σήμερα, αν ζούσε, θα ανησυχούσε για την παγκόσμια κατάσταση για τρεις κύριους λόγους:

Πρώτον, η φιλελεύθερη παγκόσμια τάξη, που εδραιώθηκε μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις από την αυξανόμενη ισχύ του λεγόμενου Παγκόσμιου Νότου και την εσωτερική απογοήτευση στις δυτικές κοινωνίες. Οι ισορροπίες δυνάμεων επαναπροσδιορίζονται λόγω της ανόδου νέων παγκόσμιων δυνάμεων, όπως η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία. Σήμερα, ο Κίσιγκκερ, θα πρότεινε, για τη διατήρηση του πρωταγωνιστικού ρόλου των ΗΠΑ στο σύγχρονο παγκόσμιο σύστημα, δύο βασικές στρατηγικές: Αφενός να αποτραπεί η συμμαχία μιας ισχυρής πυρηνικής χώρας, της Ρωσίας, με την ανερχόμενη Κίνα και γενικότερα της δημιουργίας ενός συνασπισμού των BRICS με αντιδυτική πολιτική. Αφετέρου, να συνεργαστούν οι ΗΠΑ και γενικότερα η Δύση με την Κίνα, αναγνωρίζοντας την αυξανόμενη επιρροή της και να επιδιώξουν μια ισορροπημένη – αν και ανταγωνιστική – προσέγγιση που θα αποτρέψει τη σύγκρουση. Η ανάλυσή του αυτή βασίζεται στο Σύστημα της Βιέννης (1815), όπου η συνεργασία μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων διατήρησε τη σταθερότητα στην Ευρώπη για δεκαετίες.

Δεύτερον, η κλιμάκωση του πολέμου μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας που θα μπορούσε να έχει καταστροφικές συνέπειες για την παγκόσμια σταθερότητα. Στα χρόνια που ακολούθησαν την προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσία το 2014, ο Κίσιγκκερ είχε υποστηρίξει ότι η Ουκρανία δεν θα έπρεπε να ενταχθεί στο ΝΑΤΟ παραμένοντας ουδέτερη. Το Κίεβο θα έπρεπε να επιδιώξει να διευθετήσει τις διαφορές του με τη Μόσχα. Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022 προκάλεσε επανεπίθεση της στάσης

Η ισχύς είναι το μέσο για τη σταθερότητα

Θα πρότεινε να αποτραπεί η συμμαχία μιας ισχυρής πυρηνικής χώρας, της Ρωσίας, με την ανερχόμενη Κίνα και γενικότερα της δημιουργίας ενός συνασπισμού των BRICS με αντιδυτική πολιτική

Θα υποστήριζε να συνεργαστούν οι ΗΠΑ και γενικότερα η Δύση με την Κίνα, αναγνωρίζοντας την αυξανόμενη επιρροή της

Θα ζητούσε να πεσιούν οι εμπόλεμοι (Ρωσία - Ουκρανία) να αρχίσουν διαπραγματεύσεις με κύριο στόχο αρχικά μια κατάπαυση του πυρός και αργότερα την αποκατάσταση του status quo ante bellum του 2022. Δηλαδή με την παραχώρηση ουσιαστικά της Κριμαίας και τμημάτων του Ντονμπάς στη Ρωσία

του Κίσιγκκερ, ο οποίος στη διάρκεια του Παγκόσμιου Φόρουμ του Νταβός τον Ιανουάριο του 2023 δήλωσε ότι μια ουδέτερη Ουκρανία δεν έχει πλέον νόημα και ότι η Ουκρανία θα πρέπει να προσκληθεί στην Ατλαντική Συμμαχία. Σήμερα, αν ζούσε ο Κίσιγκκερ, αντιλαμβανόμενος την απροθυμία πολλών μελών του ΝΑΤΟ να αποδεχτούν την ένταξη της Ουκρανίας στο ΝΑΤΟ, την αργή αλλά σταθερή πρόωση των ρωσικών στρατευμάτων στο έδαφος της Ουκρανίας και την πιθανολογούμενη στροφή του εκλεγμένου προέδρου Τραμπ να μειώσει – αν όχι να διακόψει – τη στρατιωτική βοήθεια προς το Κίεβο, πολύ πιθανόν θα επανακαθόριζε για άλλη μια φορά τη στάση του. Θα πρότεινε, αναγνωρίζοντας τη βαθιά ριζωμένη γεωπολιτική σημασία της Ουκρανίας για τη Ρωσία, να πεσιούν οι εμπόλεμοι να αρχίσουν διαπραγματεύσεις με κύριο στόχο αρχικά μια κατάπαυση του πυρός και αργότερα την αποκατάσταση του status quo ante bellum του 2022. Δηλαδή με την παραχώρηση ουσιαστικά της Κριμαίας και τμημάτων του Ντονμπάς στη Ρωσία. Στόχος: η αποφυγή του εναγκαλισμού της Μόσχας από το Πεκίνο.

Τρίτον, οι πόλεμοι και η γεωπολιτική αστάθεια στη Μέση Ανατολή. Πριν από τον θάνατό του, ο Κίσιγκκερ είχε προειδοποιήσει ότι η σύγκρουση μεταξύ Ισραήλ και Χαμάς θα μπορούσε να εξαπλωθεί και να αποσταθεροποιήσει ολόκληρο τον αραβικό κόσμο, προκαλώντας χάος στη διεθνή τάξη. Πιθανόν δε να αντιμετώπιζε την ανατροπή του προέδρου Ασαντ και την εγκατάσταση στην εξουσία μεταλλαγμένων τζιχαντιστών με σκεπτικισμό, αν όχι με επιφύλαξη. Είναι γνωστή η τοποθέτησή του για τη σημασία που απέδιδε στη Συρία για την επίλυση του Μεσανατολικού. Είχε πει, ότι σ' αυτή την τόσο εύφλεκτη περιοχή του κόσμου δεν γίνεται πόλεμος χωρίς την Αίγυπτο και ειρήνη χωρίς τη Συρία. Οι πρόσφατες εξελίξεις με τη μείωση της επιρροής του Ιράν και της Ρωσίας αναδιαμορφώνουν τον γεωπολιτικό χάρτη της περιοχής. Ο Κίσιγκκερ, εκτός από τον φόβο της αποσταθεροποίησης και της κλιμάκωσης, θα έβλεπε και μια ευκαιρία αύξησης της ισχύος των ΗΠΑ με την προϋπόθεση ότι η Ουάσινγκτον θα εργαζόταν αποτελεσματικά για να υπάρξει μια ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων του Ισραήλ, της Αιγύπτου, της Τουρκίας και της Σαουδικής Αραβίας, που είναι όλες σύμμαχοι των ΗΠΑ.

Ο Χαράλαμπος Τσαρτανίδης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και επίτιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου